

OM SORØ AKADEMIS BIBLIOTEK.*)

Af

Alfr. Glahn.

Paa 100 Aar er dette Bibliotek samlet! For at forstaa det, maa man vide noget om det gamle Sorøbibliotek, der gik op i Luer sammen med Akademiet 1813.

Allerede i Klostertiden var der et Bibliotek, men det bestod jo udelukkende af Haandskrifter. Man har som Bind om gamle Regnskaber o. l. rundt om fundet saadanne Stumper af Haandskrifter fra Sorø, at man kan se, at Sorømunkene ikke har staaet tilbage for Brødrene i andre Klostre. Nogle af disse Haandskrifter vides at være afleverede til Universitetsbiblioteket og brændte med dette 1728. Andre anvendtes til praktisk Brug: Af Tøjhusregnskabet for 1608 fremgaar det, at 76 Munkebøger fra Sorø har staaet til Forvaring, fordi man ikke vidste, „hvort. kgl. Maj. vil

*) Da der i Historisk Samfund for Sorø Amts Aarvog 1926 S. 45--90 er optaget en fyldig Skildring: Udsigt over Sorø Akademis Biblioteks Historie af Lektor Alfr. Glahn, er her kun gengivet Hovedtrækkene af det ved Hjemstavnskursuset holdte Foredrag.

have dennem hen, førend nu at Hans Maj. gav Befaling at forbruge dennem til Fyrværk." Et ganske enkelt er indgaaet i Det kongelige Bibliotek og bevaret. Men ved Branden 1813 fortærede Ilden hvert stedligt Spor af Klosterets Bibliotek.

Da Fr. II 1585 oprettede sin Kostskole, fortsatte han blot Klosterets Skole under andre Former. Den Bogsamling, en saadan latinsk Skole havde Brug for, var ikke stor, væsentlig teologiske Bøger, latinske og græske Klassikere til Studiebrug for Lærere og viderekomne Disciple. Men det drejer sig jo nu om trykte Bøger, og vi ved, at dette Bibliotek i 1682 omfattede c. 500 Bind.

Først med det af Chr. IV i 1623 oprettede adelige Akademi bliver der Brug for et større og mere videnskabeligt Bibliotek. Akademiet skulde jo være et Slags Universitet. Større og mindre Boggaver skænkedes da ogsaa nu af flere af Akademiets Hovmestre og andre Velyndere. Særlig kan nævnes Just Høg, Birgitte Thott, som boede i Sorø, samt Fr. III, der tilstod det et aarligt Tilskud og skænkede det forskellige Bøger. I 1641 fik Akademiet sit eget Trykkeri, hvor Stephanus' Udgave af Saxo er trykt af Henrik Kruce og Birgitte Thotts Senecaoversættelse af Jørgen Hantsch.

Imidlertid lammede Svenskekrigen Rigets som Adelen økonomiske Evne, og Akademiet lukkedes i 1665. Da Chr. V i 1691 oprettede et adeligt Akademi i København, blev Dele af Sorøbiblioteket overført til dette.

Men da den latinske Skole lukkedes i 1737, for at Midlerne kunde opsøres til det af Chr. VI planlagte og af Fr. V i 1747 virkeliggjorte ridderlige Akademi, oprandt der en Renæssance for Biblioteket.

Johan v. Bülow
(1751—1828).
Malet c. 1792 af Jens Juel.

Allerede i 1745 havde den norskfødte Diplomat Niels Griis, der boede i Haag, testamenteret Størstedelen af sin betydelige og fine Bogsamling til Akademiet, tilskyndet dertil af Hans Gram. Det har været 3—4000 Bind i det hele, hvoraf man kender c. 1200 Bind Teologi, Filologi, Filosofi og Jura. I 1749 fik Biblioteket, ligeledes ved Testamente, titulær Biskop Londeman, adlet Rosencrones Bogsamling paa c. 1700 Bind. Den rummede særlig en Mængde af Poesi- og Prosaværker, forfattede paa Latin fra det 16. og 17. Aarhundrede.

Samme Aar skænkede Fr. V hertil Dubletter af det just i det kgl. Bibliotek indlemmede Gottorpske Bibliotek, som Fr. IV havde taget som Krigsbytte. Hvor meget der kom til Sorø, lader sig ikke sige.

Endelig fik Akademiet i 1754 ved Holbergs Død hans Bibliotek, samt 1000 Rdl. til dets Forøgelse, og det havde fra Maj 1752 faaet 100 Rdl. aarlig, som det fremdeles skulde nyde af Indtægten af hans Baroni; men dette Annuum formindskedes sikkert, da Godsets Ydeevne forringedes i de daarlige Tider.

I Resten af sin Levetid modtog Biblioteket kun én større Boggave, af den lærde Præst i Munkebjergby Niels Jensen Albek († 1783): 50 Bind.

Af Regnskaberne fremgaar det, at man fra 1753—1762 anvendte gennemsnitlig 110 Rdl. aarlig til Indbinding og 11 Rdl. til Bogkøb. For den øvrige Tids Vedkommende var Forholdet 15 Rdl. aarlig til Indbinding, c. 65 Rdl. til Bogkøb.

Men 11. Juni Udbrød der Ild i Akademiets Hovedbygning, hvor Biblioteket stod, og det blev derved Luernes Rov.

I 1822 genoprettede Fr. VI saavel Akademiet som

Skolen. Akademiet bestod til 1848 som højere Undervisningsanstalt og er siden da bevaret som Godssets Navn, medens Skolen blev dets Arvtager og bestaar endnu. Det blev det brændte Biblioteks Traditioner, som kom til at præge det nye, der grundlagdes, da der $31\frac{1}{5}$ 1823 bevilgedes 2000 Rdl. til Indkøb af de nødvendigeste Værker samt et Annuum paa 600 Rdl. til løbende Bogkøb. Allerede i 1824 købtes der alene paa Abraham Kalls Auktion (for 500 Rdl.) lutter Folianter (165), bl. a. 4 fremmede Incunabler, paa Auktion efter Moldenhawer en Del pragtfulde og kostbare Værker. Det synes planløst, da meget af det ikke havde noget med Akademiets praktiske Krav at gøre, og hvor disse spores, købtes der ret ensidigt filologiske Værker. Men det var det gamle Bibliotek, der stod som det nyes Forbillede. Direktør selv var Bibliotekar og den første, Tauber, var stærkt interesseret i Biblioteket. Han anlagde et Seddelkatalog, og det var ham, der fik erhvervet Overtagelsesret for Akademiet til Sognepræst i Slagelse Hans Bastholms Bibliotek. Det gav, da det senere blev indlemmet, Biblioteket 5000 Bind, hvoriblandt en mærkelig Haandbogsamling*), mange gode Værker og enkelte meget kostbare.

Det faldt ogsaa i Taubers Lod at modtage den største og værdifuldeste Dotation, som i 1828 ved Testamente tilfaldt Akademiet. Testator var den kendte Mæcen Johan v. Bülow til Sanderumgaard, der fra 1768—71 havde gaaet paa Sorø Akademi og kaldte det „sit kære og uforglemmelige Sorø.“ Denne overordentlig lødige Bogsamling, en enestaaende Skat,

*) Herom kan læses i Aarvog for Bogvenner 1924 S. 68—121
Alfr. Glahn: Ogsaa en Bogsamler.

rig paa danske og udenlandske Sjældenheder, Pragtværker og Mæcenatseksemplarer i skønne Bind bragte et frisk Pust ind i Biblioteket, der nu udvikler sig mere alsidigt. Foruden sit Bibliotek skænkede Bülow ogsaa sin Manuskriptsamling, som ved Siden af Dokumenter og Afskrifter vedrørende Danmarks Forvaltning indeholder mangfoldige Breve af hans store Korrespondance.

I Aarene til Akademiets Nedlæggelse gjorde man stadig store Indkøb paa Auktioner. I 1828 talte Biblioteket c. 2000 Bind, i 1840 15000. I 1842 forhøjedes Annum til 800 Rdl. 1848 stod her 22000 Bd. Da Akademiet nu blev nedlagt, blev Skolens Rektor Bibliotekar. Men med Forfatningsændringen ophørte Akademiet at være en „kongelig“ Stiftelse, det kom paa Budgettet, og ingen Ekstrabevillinger gaves. I 1859 modtager Biblioteket en betydelig Gave, 1600 Bd., fra Amtsforvalter Edv. Carstensen i Slagelse, fhv. Guvernør i Vestindien. I 1861 flyttedes Biblioteket, der hidtil havde staaet paa Hovedbygningen, til sin nuværende Bygning.

I Aaret 1872 skænkedes en Særsamling til Biblioteket, nemlig dets Holbergiana, samlet af H. H. J. Lynge og Justitsraad F. S. Bang, skænket af denne sidste. Det er efter det kgl. Biblioteks den bedste, der findes, og tæller c. 500 Bd. Udgaver af Holbergs Værker paa dansk og fremmede Sprog samt c. 150 Bd. og c. 350 Udsnit og Særtryk af Holbergglitteraturen. Det er en enestaaende Kostbarhed. Af andre Særsamlinger maa nævnes Sorana og Ingemanniana. Den sidste er nylig oprettet og indeholder 160 Bd. Ingemannudgaver og op mod 100 Bd. af Ingemanns Privatbibliotek, af hvilke sidste de $\frac{2}{3}$ er skænkede af Digterens

nulevende Slægtninge, og c. 700 Breve i Original fra og til Ingemann.

1883 var her 37000 Bd., nu c. 67000 Bd.

Resultatet er da blevet et Bibliotek, som besidder alt det, som man ikke længere kan købe, men som et stort Almenbibliotek *maa* have. Men hvor meget Nytte det end gør i sin snævre Kreds, kommer det dog ikke til at gøre Gavn i Forhold til sin Størrelse og Værdi. Det staar i en brandfarlig Bygning, og fra det saakaldte rige Akademi tager Staten aarlig 100,000 Kr. til fremmede Formaal. Saalænge denne Ordning varer, er der ikke Raad til at bygge et nyt Bibliotek. En privat Bogsamling paa 7000 Bd. var oprindeligt tiltænkt Sorø, men kom andensteds hen paa Grund af Pladsmangel og Bygningens Brandfarlighed.

Denne lille Oversigt bør som enhver Omtale af Biblioteket slutte med at understrege det uforsvarlige og irrationelle i disse Forhold. Draaben huler da forhaabentlig Stenen.
